

Kalle Eriksson, Charlotte Fridolfsson och Carolina Pettersson

Landsbygder

*Kvarlevor efter urbaniseringen,
resursförråd eller utopiska riktmärken?*

Landsbygdsmbegreppet framstår som tämligen svårångat. När det från myndighetshåll ska bedömas vilka geografiska områden som är att betrakta som landsbygd åberopas allt från pendlingstid och kommun- eller regioncentra till invånarantal i förhållande till landareal. Regering, statliga myndigheter, kommuner och andra organisationer som under de senaste åren arbetat med diverse landsbygdstrategier, stöd till landsbygdsutveckling och så vidare tycks arbeta utifrån helt olika definitioner av landsbygd. Den kanske vanligast förekommande kom-

mungruppindelningen kommer från Sveriges Kommuner och Regioner, vars kategorisering också används av Statistiska centralbyrån, som i sin senaste redovisning av statistik år 2017 skiljer mellan två olika landsbygdskommungrupper utifrån storlek och dominerande näringar: landsbygdskommuner, i vilka den största tätorten har färre än femton tusen invånare, och landsbygdskommuner med besöksnäring, som når upp till ett visst antal gästnätter och en viss omsättning inom detaljhandel, hotell och restaurang i förhållande till invånarantalet.¹

1. Sveriges Kommuner och Landsting, *Kommungruppsindelning 2017. Omarbetning av Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning* (2016).

Jordbruksverket däremot definierar landsbygd som geografiska områden utanför tätorter med fler än tre tusen invånare. Dock skriver man själv att denna definition bör ses som något flytande, då »Sveriges landsbygd består av ett antal olika landsbygder med olika karaktär«, vilket exemplifieras med hur »den glesa landsbygden i norr skiljer sig åt i jämförelse med den mer bebyggda landsbygden i söder och den tätbebyggda landsbygden runt storstäderna».² Även denna lösare definition visar att det är svårt att ge en full innebörd åt landsbygdsbegreppet genom att positivt definiera vad landsbygd är. Tvärtom tenderar försöken att ringa in den att slå över i en negativ definition av vad den *inte är*. En central del av landsbygdsbegreppet är att det avser områden som *inte är städer*. Följaktligen blir »landsbygden« helt begriplig först när den sätts i samband med »staden« och vice versa.

Tillväxtverket i sin tur arbetar på att etablera en annan indelning av Sveriges kommuner som bygger på avståndet mellan bostad och närmaste tätort.³ I denna taxonomi med totalt sex kommuntyper kategoriseras tre som landsbygdskommuner, nämligen tätortsnära landsbygdskommuner, glesa landsbygdskommuner och mycket glesa landsbygdskommuner. Tillväxt-

verket har som sin uttalade ambition att främja en mer komplex syn på svensk landsbygd genom att dela in den i fler typer av landsbygdskommuner, som enligt myndighetens mening fler myndigheter och andra aktörer borde använda sig av. Här vill man också statuera exempel genom språkbruket. Man skriver: »Tillväxtverket använder inte begreppet glesbygd. Vi använder inte heller begreppet landsbygd i singular, just eftersom det finns olika typer av landsbygder.«⁴ Trots försöken att genom ordval och fler kategorier skapa en komplexare bild av svenska landsbygder, lyckas inte heller Tillväxtverket undgå den hegemoniska diskurs där det urbana utgör normen, då hela taxonomin bygger på närhet till närmaste tätort. Kategorierna »glesa landsbygdskommuner« och »mycket glesa landsbygdskommuner« ligger trots allt inte så långt från begreppet »glesbygd«, som man alltså vill undvika. Möjligen kunde till och med hävdas att Tillväxtverket överger ett problematiskt begrepp till förmån för två problematiska begrepp, som skapats i syfte att komma undan det första.

Både Jordbruksverkets och Tillväxtverkets ambition att genom begreppspreciseringar och förbättrat språkbruk göra upp med maktförhållanden mellan

2. Regeringskansliet, »Sweden – Rural Development Programme (National)« (2021), s. 167; tillgänglig via Jordbruksverkets hemsida.

3. Tillväxtverket, »Olika typer av landsbygder« (2021), tillgänglig via Tillväxtverkets hemsida.

4. Tillväxtverket, »Begrepp för landsbygder« (2021), tillgänglig via Tillväxtverkets hemsida.

stad och land utgör här exempel på hur myndigheter tenderar att återskapa eller till och med förstärka en urban norm. Men i »Ing-Maries Vals«, ur vilken vi citerade ett par rader på första uppslaget, lyckas faktiskt Sara Parkman och hennes medförfattare med just detta svåra: nämligen att formulera en mer neutral, för att inte säga helt omvänd, bild av relationen mellan stad och land. Här har tätorten förvandlats till »storstadsglitteröar«, som återfinns mellan de »höga mörka bergen«, bland »glimmerljusa sjöar«, och på självaste »jorden vår« finns »platsen [som] står« – det vill säga som står kvar snarare än pendlar till eller strävar mot närmaste tätort med tillväxtpotential.⁵

Det faktum att myndighetsspråk och akademiskt språk trots utvecklade begreppsapparater och goda intentioner inte förmått att i grunden ifrågasätta hävdvunna föreställningar avspeglar sig i det här *Fronesis*-numrets utseende. Numret rymmer inte bara fler nyskrivna texter än vanligt, utan också mer varierande format. Här finns allt från predikan, intervju och lyrik till essä, rundabordssamtal och allra sist en översättning av Selma Lagerlöf från svenskan till modersmål. Vi återkommer med närmare presentationer av numrets innehåll längre fram.

Stad och landsbygd

Med tanke på den flitighet med vilken landsbygdsdefinitionerna förfinas utan att landsbygden för den skull konstrueras i förhållande till något annat än tätorten, ligger det nära till hands att vända blicken omkring femton år bakåt i tiden, mot *Fronesis* nummer på temat staden.⁶ Numret, som fortfarande är ett av våra mest lästa, inleds med följande citat ur *Kommunistiska manifestet* från 1848:

Bourgeoisin har lagt landsbygden under stadens herravälde. Den har skapat kolossala städer, den har i hög grad ökat invånarantalet i städerna i förhållande till befolkningen på landsbygden och därigenom dragit en betydande del av befolkningen undan lantlivets förslöande inverkan.⁷

Exakt vad Karl Marx och Friedrich Engels avsåg med »lantlivets förslöande inverkan« (*dem Idiotismus des Landlebens*) har förvisso varit omtvistat, men man bör undvika frestelsen att i formuleringen läsa in författarnas syn på den allmänna intelligensnivån hos dåtidens landsbygdsbefolkning. I stället bör påståendet sättas i samband med Marx och Engels övergripande diskussion om hur

5. Sara Parkman, Hampus Norén och Jonas Gren, »Ing-Maries vals«, på Sara Parkmans skiva *Vesper* (2019).

6. *Fronesis* nr 18 (2005).

7. Karl Marx och Friedrich Engels, *Kommunistiska manifestet* (2004 [1848]), s. 36.

kapitalismen sår fröna till sin egen undergång genom att sammanföra arbetare i städernas fabrikslokaler och alltså möjliggöra ökad klassmedvetenhet. Resonemanget är välkänt: när produktionen centraliseras uppstår de mötesytor och övriga fysiska förutsättningar för organisering (och i förlängningen radikalisering) av arbetskraften som saknades när den arbetande befolkningen var utspridd över större, mer glesbefolkade områden och när större delen av arbetet utfördes i eller i anslutning till hemmet. Den förslöande inverkan som avses handlar alltså främst om den relativa atomisering som präglade stora delar av landsbygderna under 1800-talet. På så sätt kan citatet sägas ha mist en del av sin relevans till följd av den omfattande kommunikationstekniska utveckling som ägt rum sedan *Kommunistiska manifestet* utgavs, en utveckling som bidragit till en rumslig upplösning i den bemärkelsen att mellanmänskliga kontakter inte längre är platsberoende.⁸

Impulsen att tolka citatet som uttryck för simpelt landsbygdsförakt säger på sätt och vis mer om vår nutid än om det historiska sammanhang i vilket ma-

nifestet skrevs. För även om både stad och landsbygd får sin fulla innebörd först när begreppen sätts i samband till varandra, brukar det nu för tiden vara så att landsbygderna (och de människor som befolkar dem) utmålas som undantag vilka bekräftar den regel som staden utgör. Ett exempel är förstås det uppmärksammade uttalande som Anna Kinberg Batra gjorde under 1998 års valrörelse, då den vid denna tidpunkt relativt okända moderatpolitikern menade att »stockholmare är smartare än lantisar«.⁹ Trots omfattande protester var uttalandet begripligt i ett Sverige där staden eller det urbana kommit att bilda norm. Liksom andra normer reproduceras den givetvis inte enbart i tv-intervjuer under valrörelser, utan i en mängd olika mediala, sociala och kulturella sammanhang. Ett belysande exempel på detta har tagits fram av organisationen Hela Sverige ska leva, som i sin kartläggning av hur landsbygder framställs i bland annat populärkultur slår fast att människorna på dessa platser, men inte deras urbana motsvarigheter, oftast skildras som »klumpiga, obegåvade, traditionella [och] nedstämda«.¹⁰

8. Detta argument kan dock vändas om, då samma tekniska utveckling möjliggjort en rumslig upplösning även av de fysiskt sammanhållna arbetsplatserna. Denna utveckling, som givetvis påskyndats dramatiskt av coronapandemin, har inneburit stora problem för fackförbunden att organisera arbetstagare, och kanske bör vi i dag därför snarare tala om distansarbetets förslöande inverkan. Se exempelvis Anders Kjellberg, *Vad är facklig styrka? Arbetsplatsfacket centralt i den svenska partsmodellen* (2021).

9. Anna Kinberg Batra, tv-intervju den 22 juli 1998.

10. Hela Sverige ska leva, »Bilderna av landsbygder i populärkultur«, https://helasverige.se/fileadmin/user_upload/landsbygden_i_populaerkulturen.pdf, hämtningsdatum 8 december 2021.

Att klichéer och stereotyper reproduceras i populärkulturen är knappast någon ny spaning, utan är snarast att betrakta som en truism. En stor del av detta kan dessutom ges rent dramaturgiska förklaringar, då karikatyrer är mer slagkraftiga och underhållande än nyanser. Ingenting av detta förmildrar förstås de eventuella *konsekvenserna* av stereotyperna i fråga, men det tål att påpeka att det inte nödvändigtvis är de mest iögonfallande exemplen som är de politiskt viktigaste. I sin granskning av regeringens landsbygdsstrategi från år 2009 visar statsvetaren Malin Rönnblom hur konstruktioner av landsbygden som *avvikande* formuleras och sprids även från statligt håll. I sin rapport framhåller Rönnblom bland annat:

Å ena sidan lyfts landsbygdernas styrka fram, framför allt utifrån att peka på att de inte är så annorlunda staden som man vanligtvis tror. Samtidigt definieras landsbygderna utifrån sin fysiska miljö och sin gleshet vilket leder till att stadens rum och täthet blir självklar, och landsbygderna blir bristfälliga. [...] Staden är inte särskild, den är allmän. Staden har den utvecklingskraft som landsbygden har brist på. Bilden av staden är framgångsrik medan landsbygderna förstås som problem. Normen, utvecklingskraften och framgången,

behöver inte benämnas – den skapas genom avvikelser. Landsbygdsstrategin utgår från en medvetenhet om landsbygdens särskildhet, samtidig så skapas landsbygden som hjälplös och i behov av stöd. Det görs till självklart att många invånare är bättre än få.¹¹

I rapporten konstateras vidare att strategin utgår från att landsbygdernas värdefulla kulturella och materiella tillgångar ska tillvaratas för hela landets väl. Landsbygdernas utveckling och tillväxt ska med andra ord äga rum med tanke på ett större ändamål, och rikedomarna som detta genererar ska komma fler till del. Postkolonial teoribildning tycks kunna bidra med nyttiga perspektiv på den så kallade »landsbygdsfrågan« ännu fyra århundraden efter Axel Oxenstiernas välkända uttalande om Norrland som ett »Indien inom våra gränser«.¹²

Om vi så riktar blicken mot den mer vardagliga politiska debatten om relationen mellan stad och land, kan vi konstatera att även denna till stor del kommit att kretsa kring skapande och fördelning av ekonomiska och sociala värden. Å ena sidan har vi frågan om det kommunala skatteutjämnningssystemet, där skattemässigt mer välbeställda storstadskommuner och storstadsregioner frågar sig varför de ska betala för välfärd

11. Malin Rönnblom, *Ett urbant tolkningsföreträde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy* (2014), s. 11.

12. Citatet är möjligen apokryfiskt; det har också tillskrivits riksrådet Carl Bonde i brev till Oxenstierna 1635.

och offentlig service i andra delar av landet. Stockholms finanslandstingsråd Iréne Svenonius har i en rad uppmärksammade uttalanden bland annat beskrivit systemet som en »brandskatt« mot Stockholm och menat att invånarna i huvudstaden inte bör tjäna som »bankomat« åt övriga delar av landet.¹³ Å andra sidan har vi de många röster som kritiserar att rikedomar som utvinns ur den svenska landsbygdens naturtillgångar inte stannar där. I fallet Norrland har detta missnöje till och med lett till återkommande krav på självständighet från övriga Sverige, där det vanligaste argumentet är just att vinsterna av naturtillgångarna måste stanna i regionen.¹⁴ De miljöförstörande effekterna av resursutvinning på landsbygden är en annan återkommande fråga.

Numrets texter

Den uppmärksamme läsaren har vid det här laget noterat att alla de ovanstående exemplen är hämtade ur en svensk kontext, vilket inte är någon slump. Det här numret av *Fronesis* är nämligen lite annorlunda i så måtto att vi nästan helt avhåller oss från de internationella utblickar som brukar präglå våra nummer. Det är främst ett pragmatiskt beslut som bygger på insikten att det inte är görbart att täcka in hela världens lands-

bygder på drygt tvåhundra sidor. Redan att täcka in Sveriges landsbygder är en alltför stor utmaning, och med tanke på temats mångbottnade och föränderliga natur tror vi att varje sådan heltäckande ansats hur som helst vore missriktad.

Numret är strukturerat i tre tematiska avsnitt, men det inleds och avslutas med två litterära bidrag utanför avsnitten. Varje avsnitt inleds med en introduktion till temat och texterna, och därför ger vi här bara en kortfattad presentation.

Under rubriken »Landsbygder som produktionslandskap« samlas texter om den produktion som äger rum på landsbygder och hur den förhåller sig till globala produktions- och konsumtionsnätverk. Det är ett förhållande präglå av ojämn ekonomisk-geografisk utveckling, där skapandet av staden som norm hänger samman med å ena sidan urbanisering av ekonomiska resurser och å andra sidan ruralisering av prekariatet. Den ojämna fördelningen går som en röd tråd genom avsnittets texter, med början i Don Mitchells beskrivning av de kaliforniska fält dit mexikanska bönder importerades genom statliga program strax före andra världskriget och där de fick arbeta under närmast slavliknande förhållanden. Mitchell menar att arbetskraftsimportprogrammet var ett sätt att stävja en utveckling

13. Se exempelvis Moderaternas pressmeddelande den 8 februari 2019, »Svenonius (M): Stockholmarna kan inte vara Sveriges bankomat«.

14. Se exempelvis Kolbjörn Lindberg, »Många vill se självständigt Norrland«, SVT *Nyheter* den 13 september 2016.

i Kaliforniens jordbrukslandskap som hotade att föra mot revolution.

Migrantarbetskraft diskuteras vidare av Peter van Eerbeek, som beskriver hur den norrländska landsbygden knyts ihop med Isän-regionen i nordöstra Thailand. Jordbrukare därifrån kompletterar sina inkomster genom att arbeta med kommersiell bärplockning i Sveriges nordliga skogar. Länken mellan landsbygderna skapas alltså genom den globala livsmedelsindustrins systematiska användning av lågavlönade migrantarbetare.

Om Sveriges skogar skriver också Josefin Hägglund, vars text handlar om skogsindustrins utveckling från sekelskiftet och framåt utifrån den »självkritiske liberalen« Carl Lindhagens opposition mot bolagsväldet. Hägglund visar att grunden för den prioritering av skogsbruk framför andra värden, såsom småskaligt jordbruk och naturskog, som vi i dag lever med sträcker sig längre tillbaka i tiden än vad dagens återupplivade debatt om skogsbruk låter ana.

På temat Norrlands skogar och ojämn resursfördelning bidrar Axel Sievers med en text om det digitala rummets materiella uttryck. Serverhallar utanför Luleå diskuteras utifrån det faktum att endast en liten del av det värde som de skapar blir kvar på platsen. Värdet koncentreras i stället till de urbana landskap där Facebook har sina marknadsföringstjänster.

Energiproduktionens och energikonsumtionens ojämna fördelning återkommer i Clara Bodéns text »Stamnä-

tet«, en del av dialogmanuset till hennes film med samma namn. Här lyfts ett perspektiv från de platser där energi skapas men bara till liten del förbrukas. Stamnätets ledningar syns över allas huvuden och kraftverkens silhuetter svär mot påståendet att kommunen är fattig.

Avsnittets sista text handlar också den om energi. Denna klassiska text är skriven av amerikanen Wendell Berry och ingår som ett kapitel i hans stridsskrift mot det moderna jordbruket *The Unsettling of America* från 1977. Berry diskuterar här energianvändning utifrån vad som kan kallas ett ekologiskt-moraliskt perspektiv. Han menar att vi måste upphöra att betrakta mekaniskt alstrad energi som en reservoar – på längre sikt är energin inte tillgänglig för oss i någon av dess former. Vi måste söka uppnå en balans mellan människa och maskin, mellan den energi som alstras av levande varelser och den som alstras av maskiner.

Det första avsnittets texter beskriver produktionsförhållanden på landsbygder utifrån vetskapen om att bilden av landsbygden ofta skymmer sikten för hur dessa produktionsförhållanden faktiskt ser ut. Uppfattningar om landsbygden diskuteras vidare i numrets nästa avsnitt, som vi kallat »landsbygdsbilder«. Här samlas texter som på ett eller annat sätt berör skildringar av landsbygd och deras möjliga och reella konsekvenser. Avsnittets texter handlar dels om hur och i vilka syften landsbygder tolkas i litteraturen och konsten, dels

om hur landsbygdsbilder får konkret politisk betydelse – antingen som ren platsmarknadsföring från kommunalt håll eller som motiverande ideal för olika tillväxtkritiska politiska rörelser. Avsnittets breda tema återspeglas i texternas innehåll. Genom att presentera dessa ganska olikartade texter sida vid sida vill vi belysa farorna med stereotypa landsbygdskrivningar och peka ut riktningar mot mer nyanserade.

Kalle Erikssons och Klara Meijers introduktion till avsnittets texter följs av en intervju med författaren Marit Kapla, vars bok *Osebol* belönades med 2019 års Augustpris för bästa svenska skönlitterära bok. Kapla säger att en ambition med boken var att undvika de vanliga stereotypa landsbygdsskildringarna och beskriva en plats i hela dess komplexitet.

Maxim Vlasov och Kristoffer Ekberg diskuterar i sin text hur uppfattningen om landsbygden som en plats utanför eller bortom det moderna samhället har tjänat som vägledande ideal för rörelser som är kritiska mot detsamma. Genom att jämföra 1970-talets gröna våg och dagens motsvarighet visar författarna hur bilder av landsbygden kan få högst konkreta konsekvenser – i det här fallet i form av flyttmönster och levnadssätt.

Anna-Lisa Fransson tar oss med på en resa från landsbygd till storstad genom Henrik Jonssons skulpturverk »Storstriden«. Verket, som ställdes ut i Stockholms tunnelbana under hösten 2019, gestaltar en riddare som konfronteras med en Volvo 240. Fransson

beskriver hur mötet mellan riddaren och bilen här blir en symbol för mötet mellan stad och land, eller närmare bestämt för de identitetskonflikter mellan gammalt och nytt som uppstod genom konstnärens egen flytt från den väster-norrländska byn Stöde till Stockholm och Konstfack.

Flytt och sambandet mellan plats och identitet återkommer även i nästa text. I Klara Meijers essä sker dock flytten i motsatt riktning, från storstad till landsbygd. Meijer knyter sitt eget deltagande i en »visionsworkshop« för sin nya hemkommun till Elin Willows roman *Inlandet*, vars huvudperson flyttar från Stockholm till en mindre ort i Norrlands inland. Allt det som anses göra kommunen attraktiv i visionsworkshopen lyser med sin frånvaro i romanen. Kontrasten mellan kommunens försök att arbeta på sin attraktivitet och romanhuvudpersonens oförmåga att göra just detta förs samman med Zygmunt Baumans tes om att valfriheten är en statussymbol.

Avsnittet avslutas med en dikt av Linn Hansén och Johannes Samuelsson, och här återkommer vi till platsmarknadsföring och kommunalt identitetsbyggande. Dikten är ett kollage med utdrag ur ett antal svenska kommuners marknadsföring av sina respektive 400-årsjubileer som städer. Författarna visar hur landsbygden figurerar som det som dessa platser lämnat bakom sig och att det är just detta som ska firas. Landsbygden framträder som dåtid, medan staden hör framtiden till.

Numrets första avsnitt kan alltså sägas handla om en del av verkligheten på svenska landsbygder, medan det andra avsnittet tar sikte på hur denna verklighet uppfattas, beskrivs och återberättas i en rad olika sammanhang. I det sista avsnittet riktar vi i stället blicken mot den förda politiken och hur folkvalda och medborgare påverkar och påverkas av den. Här avses den institutionella politiken på nationell och lokal nivå, men också politik i form av identitets- och livsstilsval samt allra sist politiken i form av språket.

Statsvetaren Jörgen Johansson beskriver svensk nationell landsbygds- politik under de senaste femtio åren, där den under 2000-talet också varit en del av EU:s jordbrukspolitik. Scener ur *Hem till byn*, SVT:s mest långlivade tv-serie vars första avsnitt sändes 1971 och det sista 2006, får illustrera de ideologiska förskjutningarna under perioden. Utvecklingen från nationell utjämnings- politik till nyregionalism med nyliberala spelregler får naturligtvis också följas för mellanmännsliga relationer, långsiktiga samarbeten och möjligheter till försörjning för människor som bor på svensk landsbygd.

I avsnittets andra text rör vi oss på den lokala kommunala politiska nivå som måste förhålla sig till den nationella politiken, men också till utmaningar som följer av demografiska förändringar och förändringar på arbetsmarknaden som direkt påverkar skatteunderlaget och möjligheterna att tillhandahålla den service till invånarna som lagen sti-

pulerar. Ewa-Leena Johansson, socialdemokratiskt kommunalråd och sedan 2002 kommunstyrelsens ordförande i Ljusnarsbergs kommun, Örebro läns minsta kommun, skriver bland annat om det absurda i argument som förespråkar kommunsammanslagningar som lösningen på mindre kommuners problem.

Härefter följer ett nedtecknat rundabordssamtal mellan de tre geograferna Marco Eimermann, Charlotta Hedberg och Mari Nuga, som ägnar sin forskning åt »nedväxling«, omställning till ett liv i frivillig enkelhet. I geografernas intervjuer och studier av nedväxlares verksamheter och berättelser framkommer det att landsbygden spelar en central roll för dem både som idé och som fysisk plats. Ofta vill man ställa om på grund av missnöje med sin arbets- och bostadssituation eller vad som brukar kallas »ekorrhjulet«, men det handlar inte bara om en önskan att leva enklare liv för att minska stressen eller det egna ekologiska avtrycket, utan också om att påverka andra politiskt och inspirera andra att ta steg i samma riktning.

I avsnittets sista text skriver Makda Embaie lyrik i spåren av de förändrade villkoren för modersmålsundervisningen i Sverige efter regeringsskiftet 1991: det krävs numera minst fem barn med behov av samma modersmålsundervisning innan kommunerna är skyldiga att tillhandahålla lärare. Regeln får förstås större genomslag i landsbygdskommuner, där färre barn har samma moders-

mål. Emabies bidrag är en del av ett större konstprojekt, där hon intervjuat personer med rätt till hemspråks- eller modersmålsundervisning som vuxit upp i och kring landsbygdskommunen Emmaboda mellan 1970-tal och 2000-tal. Här har hon gett singular men polyfonisk röst åt deras erfarenheter och berättelser. I texten är modersmålet inte bara språket utan också maten. Genom modersmålet i form av mat tillägnas också modersmålet i form av språk – men det finns också ett tredje slags modersmål, som ger tillgång till platser som annars inte hade kunnat beträdas.

Numrets allra sista text håller sig kvar vid betydelsen av modersmålet. Hannah Ohlén Järvinen har översatt textpartier ur Selma Lagerlöfs böcker från svenskan till den ekshärska dialekten. Lagerlöfs svenska original står kvar

i anslutning till den översatta texten, ett original som en gång också utgjorde en översättning från en värmländsdialekt i det landskap där både Lagerlöf och Ohlén Järvinen växte upp.

Allra sist ska vi också säga något om den närmast följande texten. David Väyrynen håller en predikan som återför oss till det inledande resonemanget i introduktionen. Det handlar om hur makt – som utgår från och bekräftas av vetenskapens, politikens och myndigheternas kategoriseringar, och som använts för att definiera, samla kunskap, förbättra missförhållanden och ställa till rätta – kunnat leda fruktansvärt fel. Vi blir påmind om faran i att bli skullmätare, men också om styrkan i att peka ut vad som måste sägas och avslöjas – på landsbygderna och på hela jorden vår, som omger storstadsglitteröarna.